

Trelastindustriens Landsforening

100 års jubileum 22.5.92

Statsminister Gro Harlem Brundtland

TRELASTINDUSTRIEN OG DEN NORSKE UTFORDRINGEN

Kjære jubilant og jubilerende medlemmer.

Dere favner om mer enn 200 bedrifter spredt over hele landet. Fem til seks tusen personer - mange av dem i distriktene - er direkte sysselsatt i bransjen. Dere foredler, etter hva jeg har fått opplyst, rundt halvparten av alt tømmer som avvirkes i norske skoger. Det er fakta som teller, når vi også vet at landbruket og bøndene henter så mye som 60-70% av tømmerinntektene sine fra salg til dere jublanter.

Bransjen har, gjennom løpende produktutvikling, stadig mer avansert teknikk og aktiv markedsorientering, utviklet seg i bredden. Med sagbruk og høvlerier som base omfatter bransjen nå også bygningsartikler, innredninger, boligbygging, limtre- og impregneringsvirksomhet. Dere er samspillere om mange forhold, men også konkurrenter på de samme markedene.

Og en ting er dere sikkert helt enige om: Tre er "verdens beste materiale", for arkitekten, ingeniøren, designeren og interiørskaperen. Men først av alt er det et materiale som forbrukerne synes godt om, og som salgsfolkene kan snakke varmt om - i en utfordrende konkurranse med plasten, metallet og betongen. Trumfkortet for "Trelast-Norge" er at bransjen foredler et råstoff fra en av nasjonens rikeste og fornybare skatter: Skogressursene.

Det er også et annet forhold dere sikkert fort kan enes om. Bransjen befinner seg i en stadig mer internasjonal sammenheng - med konkrete muligheter og utfordringer. Dette er en situasjon dere har felles med de fleste andre bransjer og bedrifter i Norge. Det gjør det naturlig for meg, ved en anledning som denne, å rette oppmerksomheten mot de mer generelle utfordringene Norge nå møter i denne internasjonale virkeligheten.

Svært få er vel lenger i tvil om at Norge, som andre land, står overfor store omstillinger i årene som kommer. Vi er inne i en sterk endringsprosess, hvor forandringer på det internasjonale plan spilles inn mot de enkelte nasjoner, og stiller befolkninger, myndigheter og næringsliv overfor nye og krevende oppgaver.

Avspenningen mellom Øst og Vest, de nye politiske åpningene i Europa, den raske teknologiske utviklingen, nye spilleregler for internasjonal handel og de globale miljøproblemene er noen av drivkreftene i disse endringene.

Hva er det egentlig som skjer? Jo, at teknologien forandrer både produksjon og forbruk; den er i ferd med å skape en ny internasjonal arbeidsdeling. To tredjedeler av verdenshandelen foregår mellom bedrifter innenfor det samme multinasjonale selskap. Milliardbeløp flyttes daglig over landgrensene. Dette vever landene sammen i en ny og sterkere avhengighet. Det skaper nye problemer - og nye muligheter. Men viktigst av alt: Denne utviklingen kan vi ikke skjerme oss mot - eller velge å stå utenfor.

For de nasjonale grensene "biter ikke" overfor den mengde av informasjon om teknologiske og andre endringer som vokser frem. Det opplever våre bedrifter, våre fiskerier, vårt skogbruk, vårt landbruk og vår industri. Vi

møter krefter og utviklingstrekk som norske virkemidler ikke alene kan råde over.

Ingen nasjon, ikke noe politisk parti, ingen bedrift eller organisasjon kan tillate seg å vende ryggen til denne prosessen. Den berører alle, og den åpner både for muligheter og problemer som må finne sin løsning. Vi har alle et ansvar for å delta i og påvirke endringene, både her hjemme og internasjonalt.

Gjennom økonomiske, politiske, og kulturelle forbindelser er Norge tett knyttet til det Europa som nå er under sterk endring. Selv om mange markeder i Norge har vært skjermet helt eller delvis mot utenlandske konkurrenter, er norsk økonomi blant de mest utadvendte målt ved eksportens andel av nasjonalproduktet. Det er denne åpenheten som har sikret Norge det økonomiske grunnlaget for utviklingen av velferdsstaten. Men avhengigheten til verden omkring oss betyr også at Norge - som så mange andre land - blir stilt overfor en økt konkurranseutfordring. Og jeg vil understreke: Det vil skje uansett hvordan vi velger vår tilknytning til EF.

I tiden som kommer må vi alle bidra med vårt til å øke den almenne forståelsen for verdiskapningens rolle i samfunnet. For å sikre velferden og evnen til å omfordele og overføre inntekter, må vi også skape verdiene. Skal vi klare 90-årenes utfordringer, og kunne gå inn i det neste århundre med et sterkt demokrati og en sunn økonomi, må vi opptre i et fellesskap hvor alle tar sin tørn, hver på sin post.

Forutsetningen for å kunne sikre velferdskommunene, velferdsfylkene og velferdsstaten er jo at vi også har en økonomi som holder mål - og et produksjons- og forbruksmønster som er bærekraftig. Derfor må

myndighetenes mål og virkemidler samstemmes med de utfordringene som retter seg mot bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner. Denne arbeidsdelingen er det viktigste kjennetegn på vårt demokrati og vår blandingsøkonomi, og den danner en helt vesentlig ramme for en organisasjon som Trelastindustriens Landsforening: Skal det norske samfunnet lykkes, må alle krefter spille på lag, både de kommunale, fylkeskommunale og Staten, og bedriftene og partene i arbeidslivet.

Regjeringens utgangspunkt er at næringslivet og det norske samfunn har gode muligheter til å møte utfordringene. Mye er positivt. Norge har en sterk utenriksøkonomi; en stor beholdning av verdifulle naturressurser; internasjonal styrke i flere bransjer; et omfattende forsknings- og utdanningssystem og gode forhold mellom partene i arbeidslivet. Bedringen i kostnadsforholdene og økt kjøpekraft bidrar nå dessuten til å skape nye vekstmuligheter i industri, reiseliv og annen forretningsdrift som tar sikte på eksport eller på å konkurrere med import. Det siste gjør for sin del at mer av den økte kjøpekraft kan rettes mot norske produkter.

Disse kjennsgjeringene bør vi trekke store vekslere på i årene framover. Skal vi få bukt med den altfor store arbeidsløsheten - som er politikkenes jobb nr. 1 - er det også en forutsetning at vi får ny vekst i privat sektor, og i de konkurranseutsatte bedriftene.

La det derfor ikke herske noen tvil om Regjeringens økonomiske og næringspolitiske hensikter. Hovedoppgaven er å skape grunnlag for økt sysselsetting både på kort og lang sikt. I tillegg til de menneskelige kostnadene betyr høy ledighet en sløsing med verdifulle ressurser. Arbeidstakernes kompetanse kan bli svekket, og erfaringene fra andre land viser at det kan være vanskelig å få ledigheten ned igjen hvis den over tid blir liggende på et høyt nivå. Økt verdiskaping og sysselsetting er også et

helt nødvendig element i en politikk for jevnere og mer rettferdig fordeling både av goder og byrder.

Vi opplever nå kraftige forandringer i hele industri- og verdiskapningsbegrepet. Kunnskapseksplosjonen og den teknologiske utvikling endrer i virkeligheten grunnlaget for det industrisamfunnet som har vokst fram gjennom dette århundre. Produksjon er ikke lenger bare den virksomhet som skjer i fabrikklokalet; det er en prosess knyttet til hele kunnskapskjeden i samfunnet. Fremskaffing, foredling og forvaltning av kunnskap blir vår nye og store utfordring, enten vi arbeider i privat eller offentlig sektor - i vareproduksjonen eller som tjenesteytere. Behovet for nytenkning og for å få skapt nye virksomheter er stort, og de land og områder som ikke klarer å få i gang nye aktiviteter vil stadig få det vanskeligere. Våre fortrinn i den internasjonale konkurransen må i økende grad skapes, og det er de menneskelige ferdighetene som vil avgjøre hvordan Norge trykker sitt velferdsgrunnlag inn i et nytt århundre.

Dette peker på den langsiktige utfordringen om å styrke fastlandsindustrien og annen landbasert næringsvirksomhet. Det er et vesentlig mål for Regjeringens politikk å skape større balanse i det norske eksportbildet, og dermed redusere den risikoen for store inntektssvingninger som i dag hefter ved norsk økonomi. I et historisk perspektiv har Norge fem store naturressurser vi kan regne med: Vannkraften, gassen, fisken, skogen - og mest av alt den innsats og kunnskap menneskene legger for dagen. I historisk perspektiv blir oljen en parentes - riktignok viktig, men likevel en parentes.

Derfor er det så viktig å understreke at det ligger store vekstmuligheter i næringer som tre-, sjømat-, turistindustrien, kraft-, petroleums- og maritim industri. Dette er næringer som først og fremst er lokalisert i distriktene - slik mange av dere er det - og som fortsatt må være forankret og utvikle

seg der. Men dette vil jo ikke skje av seg selv. De som bor i distrikts-Norge må være på offensiven. Her trengs systematisk satsing, og ikke minst at vi må gjøre felles løft for å styrke kunnskap og kompetanse - slik Regjeringen har lagt så stor vekt på i sin politisk kurs for 90-årene.

Når dette er sagt, må også sies at den største trusselen mot full sysselsetting og bosettingen i alle deler av landet, ligger i faren for at vår industri og vårt næringsliv skal tape terreng og bli stående på sidelinjen i den internasjonale utviklingen.

For små og mellomstore land - som for små og mellomstore bedrifter - er det helt avgjørende at konkurransen foregår innenfor avtalte spilleregler. I den forbindelse tror jeg vi ikke ofte nok kan gjenta hvor avhengige vi er av å få et ordnet forhold til det europeiske og øvrige internasjonale marked. EØS-avtalen er en av to tenkelige tilknytningsformer for Norges forhold til EF. Den frihandelsavtalen vi har med EF i dag var svaret på 70-årenes behov - ikke for 90-årene. I løpet av året vil vi få avklaringen på om Norge også skal søke medlemskap i EF, slik Østerrike, Sverige og Finland har gjort og nå også Sveits er i ferd med å gjøre.

Men den toppaktuelle saken er nå å få på plass EØS-avtalen som ble undertegnet i begynnelsen av måneden, og som vi fremmet for Stortinget sist fredag. I de nærmeste årene er det nettopp tilpasningen til EFs indre marked og iverksettingen av EØS-avtalen, som vil utgjøre hovedutfordringen for norsk næringsliv. Det planlagte EØS-markedet vil omfatte 370 millioner innbyggere. Skal vi gjøre oss full nytte av de nye konkurransevilkårene og av mulighetene som åpner seg; ja, så må vårt næringsliv orientere seg sterkere enn nå i retning av hva kundene i disse markedene etterspør - og hvilke krav de stiller til priser, kvalitet og leveringsformer.

Dette leder meg tilbake til "Trelast-Norge", og til de oppgavene dere står midt oppe i. Flere av bedriftene deres er nå f.eks. direkte, eller i samarbeid med andre bransjer, orientert mot det tyske markedet. For få dager siden ble jeg fortalt i et møte med Dynos ledelse, hvordan samarbeid mellom arkitekter, forskere, limprodusent og limtrebedrift er i ferd med å skape nye, sterke internasjonale produkter. Andre forteller entusiastisk om hvilke fremtidsmuligheter som ligger i videreføring av norsk løvtre-virke.

Selvsagt vil vi oppleve markedssvingninger også i årene fremover. Men som et grunnleggende holdepunkt må vi kunne slå fast at trelastproduktene bør ha et stort vekstpotensiale - både på innenlandske og utenlandske markeder.

Forutsetningen for å få uttelling er imidlertid at det satses offensivt på kompetanse i alle ledd av produksjonen; fra trærne plantes og utvikles til hogstmoden råvare og helt fram til sluttproduktet er kjøpt og installert hos brukerne. Selvsagt betyr her den tekniske delen av virksomheten mye, men råstofftilførselen, produksjon og produksjonsteknikk har ikke lenger den samme relative tyngde som tidligere. Konkurransen fra såkalte substitutter til tre - det være seg plast eller andre materialer - er dessuten stor. Men de naturgitte fordelene kan kundene likevel ikke overse. Skogen er en fornybar ressurs, tømmerstoffet har høy kvalitet, produksjonen er lite ressurskrevende, ikke særlig forurensende, og tre er et miljøvennlig materiale. Mye av det totale energiforbruk er bioenergi.

Nøkkelen til å nå fram er derfor å innrette seg aktivt og offensivt mot markedet; et marked som møter dere med flere konkrete krav: Kvalitet, pris, fleksibilitet og leveringssikkerhet - for å nevne de viktigste. Ord og uttrykk som "just in time" og "skreddersydd produksjon" er blitt del av bransjens vokabular. Kundeorientering, produktutvikling, markedsføring og gangbare transportløsninger er praktiske - og strategiske - oppgaver som skal

løses. Inntrykket mitt er at bransjens våkne produsenter for lengst har innsett og tatt konsekvensene.

Her vil selvsagt EØS-avtalen spille en viktig rolle for dere. Deltagelse i EFs felles indre marked vil viske ut forskjellen mellom salg til hjemmemarkedet og til det vest-europeiske markedet. I fremtiden vil det bli ett marked omfattende de fleste vest-europeiske land. Norsk trelastindustri bør ha store muligheter i dette markedet. EFs befolkning utgjør 340 millioner. Sammen med EFTA-landenes 30 millioner innebærer EØS-avtalen at trelastindustrien vil ha åpning og likeverdige vilkår i et marked som har nær hundre ganger så mange forbrukere som det norske. Her må det være rom for ny norsk vekst. Dessuten vil opprettelse av EFs indre marked i seg selv få positiv betydning for etterspørselen og den økonomiske utvikling i EF-området. Mulighetene for norske eksportnæringer bør derfor være store.

Men det er ingenting som kommer av seg selv. Bedriftene må, som ellers når det skjer viktige endringer i handlingsmiljøet, "følge med i timen" og gjøre hjemmeleksene på en skikkelig måte. Stikkordsmessig vil det med innføringen av EFs indre marked og EØS-avtalen skje forandringer i viktige rammevilkår for bransjen - det være seg i form av:

- Like standarder,
- Felles konkurranseregler,
- Fri handel med tjenester som bank og forsikring,
- Felles regler i transportsektoren,
- Nye og mer samordnede miljøkrav,
- Deltagelse i EFs samarbeid om forskning og utvikling,
- Offentlig innkjøp, og f.eks.
- Nye samarbeidsmuligheter for små og mellomstore bedrifter.

Verdiskaping og sysselsetting reiser også spørsmålet om vekstens retning og innhold. Her er målet om bærekraftig utvikling det sentrale holdepunktet. Det vil ikke lenger være mulig å gå på akkord med naturens tålegrense. Fakta om miljøet taler her sitt tydelige språk, og vi ser nå heldigvis hvordan "føre-var prinsippet" og kravet om at forurensere må betale, får feste i stadig flere land og internasjonale samarbeidsorganisasjoner. Etter Maastricht inngår prinsippet om bærekraftig vekst i Romatraktaten, altså ikke bare i EØS-avtalen. Vi står derfor foran en prosess som klart vil påvirke forbruksmønstrene og produksjonsforholdene i årene som kommer.

Bedrifter som vil styrke sine fremtidige muligheter, må ta disse signalene på fullt alvor. De som i tide innretter sin teknologi, sine produksjonsmetoder og produkter i mer miljøvennlig retning, vil styrke sin stilling. Ved å være i miljø-forkant vil de få et forsprang på sine konkurrenter. Her bør som sagt trelast-produsentene kunne stille særlig sterkt.

Vi ligger i utkanten av Europa. Men vårt miljø, vår økonomi, vårt næringsgrunnlag og vår sikkerhet gjør ikke det. Vi er en sentral del av det Europa som strekker seg fra Atlanterhavet til Ural, fra Svalbard i Nord til Middelhavet i Sør. I dette perspektivet ligger også erkjennelsen av at landene må forene kreftene for å ta tak i våre felles utfordringer: Miljø-ødeleggelsene, arbeidsledigheten og sikringen av velferdssamfunnet. I dagens virkelighet kan ingen si at naboens problemer ikke også berører meg. Da kreves det en helt ny vilje til felles ansvar, utadvendt holdning og samarbeid over landegrensene.

Mot denne bakgrunn har jeg lyst til å avslutte med en kommentar til de krefter som nå er mot både EØS-avtalen og et eventuelt EF-medlemskap; de som er nei til alt. For det er ganske betegnende når "Nei til EF" nå

retter sitt blikk mot fylkene, og f.eks. gjør det til et nummer at bare 4% av Hedmarks produksjon går til eksport. EØS og EF er derfor ikke så viktig for dette fylket. Underforstått; det bør som Nordlands knepne fylkestaking, vende tommelen ned for avtalen.

Men hva slags holdning er dette? Tallene og fremstillingen fra Nei til EF gir jo et helt misvisende bilde av virkeligheten, og de vitner om manglende forståelse for hvordan verdiskapningen i fylkene og landet som helhet finner sted. For Hedmark - i dette tilfellet - er skogen og alt som knytter seg til den, viktig. Det er landets desidert viktigste skogsfylke, med en fjerdedel av avvirkingen. Svært mye av det som avvirkes går reelt sett til eksport. Men Hedmark er, som vi alle vet, av naturlige grunner dårlig utstyrt med havner og sjønær industri. Derfor leveres gjerne massevirke til Borregaard i Østfold eller til Tofte i Buskerud.

Så det første spørsmål vi bør stille er: Tror "Nei til EF" at Borregaard og Norske Skog ville kjøpe tømmer fra Hedmark for å lage cellulose og papir hvis det ikke fantes et marked utenfor Norges grenser? Svaret sier seg selv - for de som tenker selv. Det er faktisk ikke mulig å mure oss inne i fylkene våre når økonomien virker på tvers av både fylkesgrenser og landegrenser.

Det andre spørsmålet er dette: Tror "Nei til EF" at norske industribedrifter, som ute i distriktene bearbeider våre råvarer og som har gode kvalitative kort på hånden; at de vil kunne overleve og skape forutsetninger for levende bygder, dersom de skal måtte stille uten "EØS-kort" i det europeiske forbrukervare-markedet? Jeg bare spør.

Og et tredje spørsmål knytter seg til betydningen av hva våre nordiske naboer gjør. EØS-avtalen skal ivareta felles interesser. Men dersom vi sier nei, og svenskene plasserer seg innenfor EF, vil vi kunne oppleve at de

norske bedriftene - for å kunne benytte seg av EFs hjemmemarked - må hoppe over det norsk-svenske gjerdet med sine investeringer og arbeidsplasser. For det er det som mest sannsynlig vil skje, dersom vår framtidige grense mot EF skal gå ved Støa i Trysil og Magnor i Eidskog?

La disse kommentarene stå som små hjertesukk. Tilfeldighetene har villet det slik at Det indre marked, EØS og EF preger norsk samfunnsdebatt i de vanskelige årene vi nå er inne i, med stor ledighet og der mange sliter med gjeldsproblemer og føler uttrygghet for fremtiden. At det også gir grobunn for innadvendte holdninger og at skylappene settes på, er en del av denne politiske situasjonen.

Men for dere er det det langsiktige og helhetlige perspektivet som står på dagsordenen. Et 100 års jubileum er til å ta av seg hatten for, med et ønske om nye, fremgangsrike hundre år. På vegne av Regjeringen gratulerer jeg Trelastindustriens Landsforening, med en hilsen også til Norges Trelastskole Stiftelse, Norsk Treteknisk Institutt, Trelastbransjens Opplæringsvirksomhet og Treopplysningsrådet.

Kjære jublanter: Lykke til videre!